

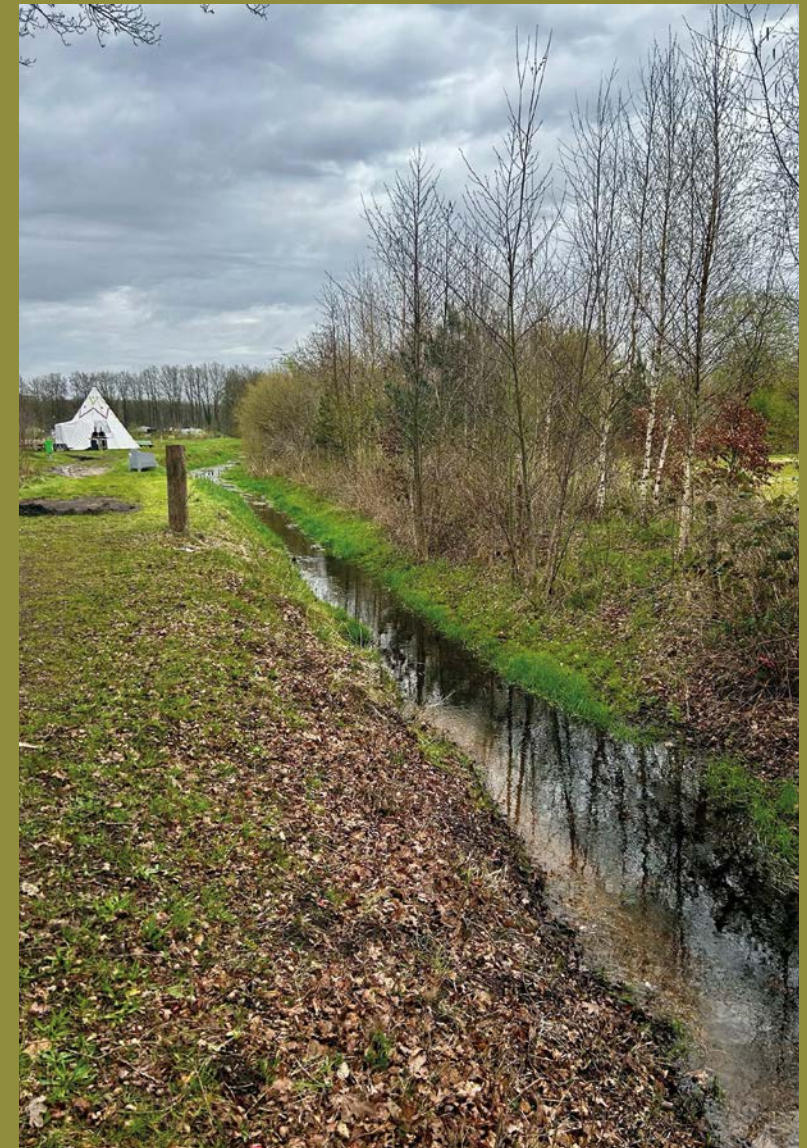
Een actiegericht perspectief op
de toekomst van water, natuur en
recreatie rondom de Ganzenbeek
bij Voorhuizen

Ruimte voor de Ganzenbeek

Inhoudsopgave

Inleiding	04
Aanleiding	04
Proces	05
Leeswijzer	06
<hr/>	
1. Weten	08
Tijdljn	09
Opgavenkaart	16
<hr/>	
2. Willen	18
Richtinggevende principes	19
Water	20
Natuur	20
Mens	21
Toekomstperspectief 'Ruimte voor de Beek'	22
Indicatieve detailschets en doorsnede	24
<hr/>	
3. Handelen	26
Beekagenda	27
Tot slot	30
<hr/>	
Bijlage	32

Inleiding

Klimaatverandering stelt het gebied rond de Ganzenbeek voor grote uitdagingen. Hevige regenval zorgt steeds vaker voor wateroverlast, terwijl langere droge perioden druk zetten op natuur, waterkwaliteit en leefomgeving. Vooral vakantieparken ervaren de gevolgen hiervan direct. Dit toekomstperspectief laat zien hoe recreatieondernemers, inwoners, overheden en andere partners deze uitdagingen gezamenlijk kunnen omzetten in kansen voor een toekomstbestendig gebied.

Ruimte voor de Ganzenbeek bundelt ideeën, ambities en kansen voor een gebied waarin water, natuur en mens beter met elkaar in balans zijn. De beekagenda vormt een aanzet om stappen te zetten richting uitvoering. Het is echter nog geen afgerond verhaal. We nodigen iedereen uit om hierop voort te bouwen en zo samen ruimte te maken voor de Ganzenbeek.

Aanleiding

In 2024 en 2025 ervaarden diverse vakantieparken in het gebied ten oosten van Voorthuizen wateroverlast. Gasten konden niet komen of moesten eerder naar huis. Het duurde dagen voordat het water weer was gezakt. Tegelijkertijd zorgen droge perioden steeds vaker voor uitdagingen op het gebied van natuur, waterbeschikbaarheid en leefkwaliteit. Deze ontwikkelingen maken duidelijk dat het gebied zich moet aanpassen aan een veranderend klimaat.

Samen met de vakantieparken is het programma Vitale Vakantieparken op zoek gegaan naar oplossingen. De Maatregelenkaart uit het project Klimaatbestendige Vakantieparken gaf inzicht in hoe parken kunnen werken aan meer weerbaarheid en flexibiliteit in het watersysteem. Daarbij werd ook duidelijk dat veel klimaatuitdagingen niet ophouden bij de grens van een vakantiepark, maar vragen om een gezamenlijke aanpak in het gebied.

De rol van de beek die tussen en door de vakantieparken stroomt inspireerde om breder na te denken over de toekomst van dit gebied. Hoe kunnen water, natuur en mens weer in harmonie met

elkaar verder stromen? Hoe kunnen we samenwerken aan integrale oplossingen die bijdragen aan klimaatbestendigheid, natuurontwikkeling én een aantrekkelijk woon- en recreatiegebied? De wens was om de Ganzenbeek als verbindend element in te zetten om samenwerking tussen verschillende belanghebbenden te stimuleren. Het verhaal van de beek als identiteit en trots van het gebied. Zo ontstond het project Ruimte voor de Ganzenbeek.

Park van de Toekomst heeft de daadwerkelijke uitvoering opgepakt en samen met betrokken partners in het gebied heeft Land-iD de kernvragen omgezet in een actiegericht toekomstperspectief.

Proces

Het proces om tot een toekomstperspectief te komen bestaat uit drie stappen: weten, willen en handelen. Park van de Toekomst en Land-iD begeleiden het proces samen, ieder vanuit hun eigen expertise. De landschappelijke kennis en ontwerpkracht van Land-iD vormt een aanvulling op de kennis van de sector en het netwerk van Park van de Toekomst.

In iedere stap vond een beekatelier plaats, waarin betrokken en belanghebbende partijen stap voor stap toewerkten naar het toekomstperspectief en de beekagenda. Het verhaal van het verleden en de opgaven van nu vormden hiervoor de basis. Samen bekeken we het gebied vanuit de verschillende perspectieven van water, natuur en mens. Hoe kan het dat deze steeds verder van elkaar verwijderd zijn geraakt? En hoe zorgen we ervoor dat ze weer bij elkaar komen zodat ze opnieuw in harmonie samen verder kunnen stromen?

Op die vraag geven we antwoord met dit toekomstperspectief. Het perspectief en de agenda vormen geen in beton gegoten plan. Ze laten zien wat er mogelijk is wanneer water, natuur en mens meer in balans zijn. Het is bedoeld om de beweging in het gebied verder te versterken en mensen te enthousiasmeren om zelf initiatief te nemen in het vormgeven van hun toekomstige leef- en werkomgeving.

De focus ligt hierbij op de Ganzenbeek of Voorthuizerbeek en directe omgeving. De beekagenda is geen complete lijst, maar kan verder worden aangevuld met nieuwe ideeën die passen binnen de richtinggevende principes die de basis vormen voor het perspectief. Dit document is dan ook de start om gezamenlijk aan de slag te gaan met de toekomstbestendigheid en kwaliteit van dit gebied.

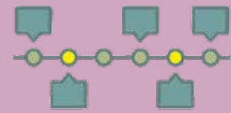

‘Hoe kunnen water,
natuur en mens weer in
harmonie met elkaar
verder stromen?’

Leeswijzer

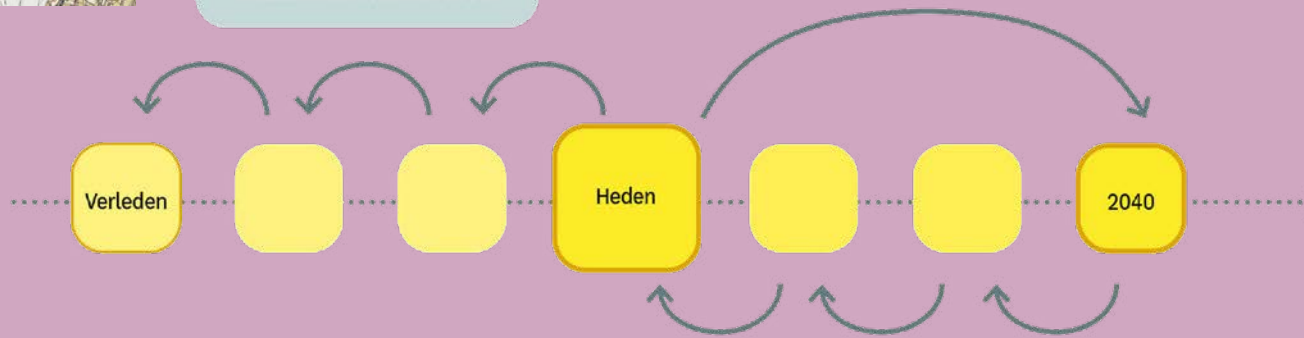
In dit document vind je de resultaten van het proces. Stap 1 'weten', resulteerde in de tijdlijn en de opgavenkaart (H1). De tijdlijn vertelt het ontstaan en de ontwikkeling van het landschap vanuit de drie perspectieven water, natuur en mens. De opgavenkaart laat zien wat de belangrijke opgaven zijn waar het gebied voor staat. Deze worden vertaald in zeven richtinggevendende principes, die de basis vormen van stap 2 'willen'. In het toekomstperspectief komen de verschillende perspectieven weer bij elkaar (H2). Voor een deelgebied op de parken is een detailschets gemaakt. De beekagenda is het resultaat van stap 3 'handelen' (H3). Met de acties in deze agenda werken we toe naar realisatie van het toekomstperspectief.

Weten
Verleden en heden in beeld

Willen
Samen perspectief schetsen

Handelen
Aanzet Beekagenda

Processchema met de drie stappen; Weten, Willen en Handelen. Het verhaal van het verleden vormt de basis van de opgaven van nu. Daaruit volgt een toekomstperspectief en agenda hoe we dat willen bereiken.

1. Weten

Verleden en
heden in beeld.

Tijdslijn

Het is belangrijk om te begrijpen hoe het landschap van vandaag is ontstaan. Het landschap rondom Voorthuizen is in miljoenen jaren gevormd door water, ijs en wind. De eerste menselijke activiteiten, vonden met een reden op bepaalde plekken plaats. Wateroverlast en droogte zijn vaak te verklaren door de landschappelijke basis en hoe we als mensen dit landschap door de jaren heen steeds intensiever zijn gaan gebruiken. Daarnaast is de ontwikkelgeschiedenis een belangrijk onderdeel van de identiteit van Voorthuizen. Waar komt de naam Voorthuizen vandaan? Waarom zijn er juist hier zoveel recreatieondernemers gevestigd? Bekijk de samenvatting van de tijdslijn op de volgende pagina's.

In de bijlage laat de tijdslijn de ontwikkeling zien vanuit het perspectief van het water, de natuur en de mens. Hoe hebben zij elkaar door de jaren beïnvloed? Wanneer en waardoor is de balans verstoord? Welke interessante verhalen zijn er te vertellen over dit gebied? Kennis van het ontstaan helpt de opgaven van vandaag beter te begrijpen. Daarnaast is het de basis bij het vormgeven van het landschap van de toekomst, passend bij de unieke identiteit van het gebied.

‘Om te weten waar
je naartoe gaat,
moet je weten waar
je vandaan komt.’

Beginpunt

Pleistoceen

Het ijs van de gletsjer vanuit het noorden vormt stuwallen. In een latere ijstijd komt het ijs minder ver, waardoor er smeltwaterdalen ontstaan. In deze koude periode zet de wind dekzand af in het toendra-achtige landschap waardoor uitblaaskommen, glooiingen en dekzandruggen ontstaan in het landschap.

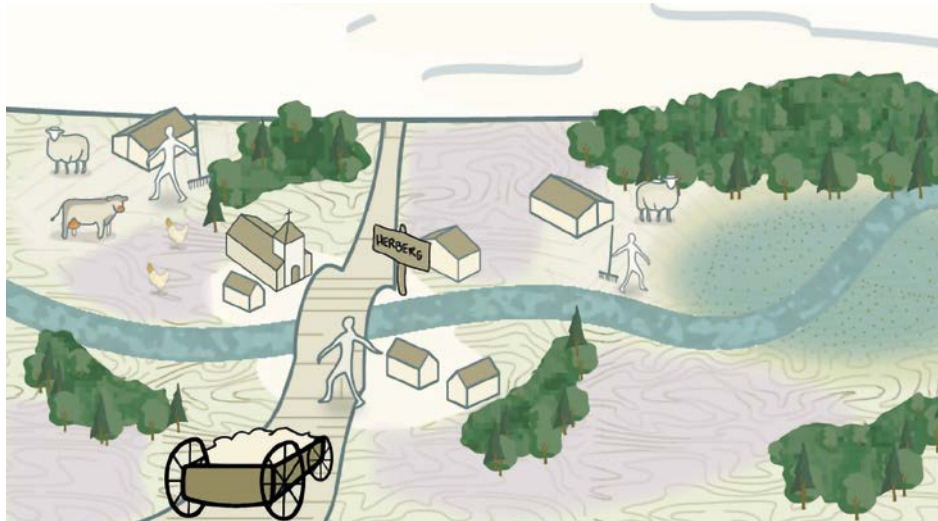

Holoceen

Het klimaat warmt op en het smeltwater vormt beekdalen in het landschap. Het zijn goede omstandigheden voor planten en bomen om te groeien. Er groeien bossen. In de natte laagtes en uitblaaskommen ontstaan veenmoerassen. Zo ontstaat een biodivers ecosystem. De mens vindt zijn eerste vaste plek op de hoge droge delen.

1000 – 1600

Het dorp Voorthuizen ontstaat bij een doorwaadbare plek bij de beek: een voorde. Het dorp bestaat uit een aantal verspreide boerderijen op de zandruggen. Er wordt op kleine schaal vee gehouden, de mest wordt gebruikt om de grond vruchtbaar te maken. Zo worden er engen (essen) gevormd.

1600 – 1850

Voorthuizen wordt een knooppunt van routes dankzij belangrijke routes en tolwegen die langs Voorthuizen lopen. Hierdoor ontvangt Voorthuizen steeds meer gasten en passanten in de eerste herbergen. De naam 'Ganzenbeek' ontstaat, omdat handelaren hun ganzen in de beek laten slapen. Veer wordt afgegraven voor turf, waardoor plassen ontstaan in het gebied.

1850 – 1950

Het aanplanten van productiebos moet verdere verstuiving van zand voorkomen en levert hout. Het dorp Voorthuizen groeit, de beek wordt in het centrum gedempt en omgeleid. Door de aanleg van het spoor neemt de bereikbaarheid en het toerisme toe. Bezoekers komen voor het landschap en de natuur.

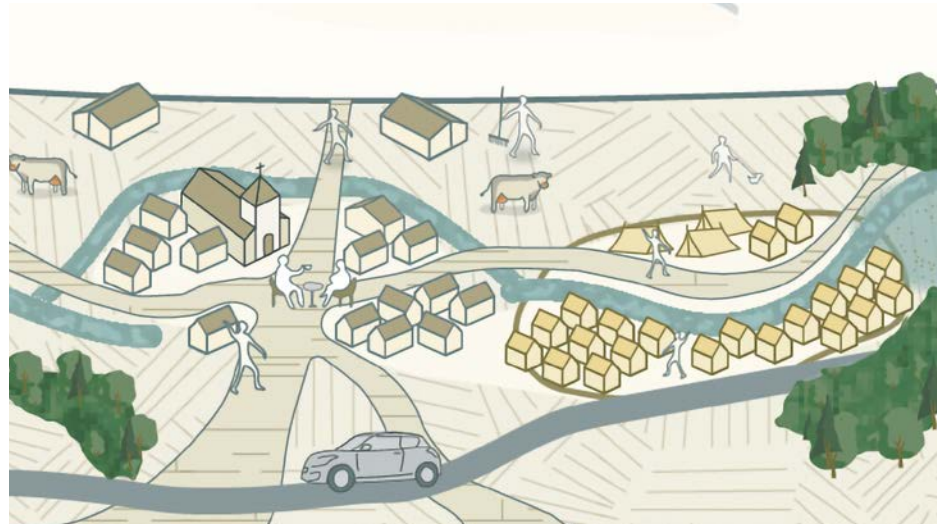

1950 – 2000

Na WOII groeit zowel het dorp Voorthuizen als het toerisme verder door. Het station is gesloten, maar de snelweg komt ervoor in de plaats. Door zandwinning ontstaat de Zeumerse plas. De landbouwproductie groeit door innovatie en schaalvergroting. Er is minder ruimte voor natuur.

2000 – 2025

Zowel het dorp als het toerisme groeit verder door. De meeste campings zijn grotendeels veranderd in huisjesparken met veel voorzieningen op eigen terrein. Klimaatverandering wordt langzaam voelbaar. Het landschap en de natuur komen steeds meer onder druk te staan en inwoners, ondernemers en agrariërs zoeken naar ruimte en een nieuwe balans.

Wist je dat? ...

... De Ganzenbeek dankt haar naam aan het feit dat in deze beek ganzen overnachtten, die overdag over de weg van Utrecht naar Deventer werden gedreven. In de beek werd dan een gedeelte afgezet waarin de ganzen onder bewaking de nacht doorbrachten.

... in Voorthuizen een van de mooiste klokbekers van Nederland gevonden is? Met zijn bijzonder gedetailleerde versiering wordt hij ook wel de 'Nachtwacht' van de late steentijd genoemd.

... er een legende bestaat over reus Bunckman die ten oosten van Voorthuizen rondhing? Hij zou passerende reizigers plunderen en vermoorden. Een reizende violist wist hem te verslaan met zijn vioolspel.

... het Grijsze veen en Kieftveen werden gebruikt om de wol van schapen te wassen? Het "Kieftveen" zou zijn naam zelfs te danken hebben aan het kijven (ruziën) tussen de maatschappen van Garderen en Voorthuizen over wie om in deze plas de schapen mocht wassen.

... boeren Voorthuizen in de jaren '30 hun kippenschuurtjes verhuurde aan toeristen? De schuurtjes stonden in de zomer vaak leeg en na een grondige schoonmaak konden die prima dienstdoen als vakantiehuisje

De tijdlijn laat zien dat de harmonie tussen water, natuur en mens onder druk staat. De mens heeft de laatste eeuwen het landschap steeds verder naar zijn hand gezet om het zo optimaal mogelijk te kunnen gebruiken. Hierdoor kregen water en natuur steeds minder ruimte en is de verbinding verloren geraakt. De opgavenkaart brengt de belangrijkste knelpunten die het gebied ervaart in beeld. Dit zijn de belangrijkste ruimtelijke knelpunten rondom de beek die de aanleiding waren voor dit project.

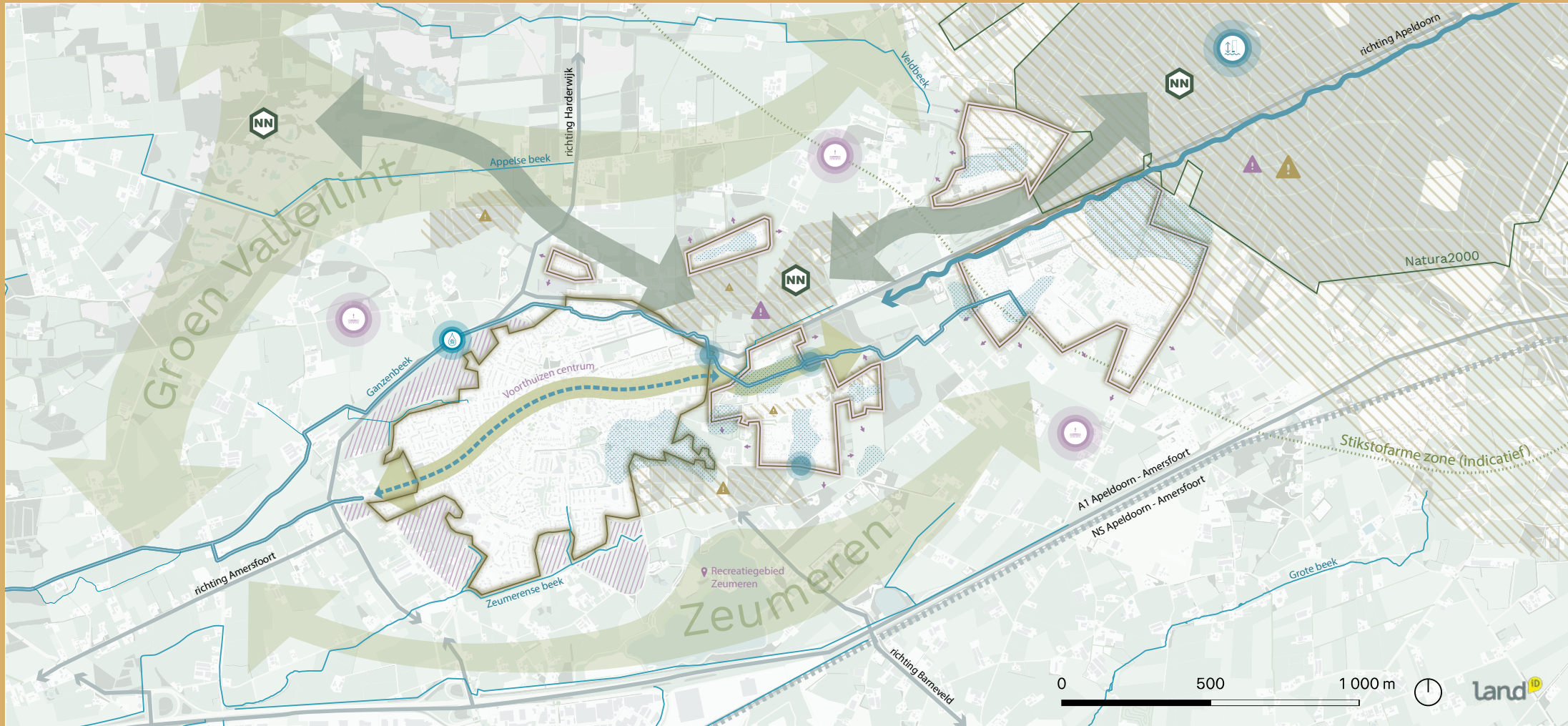

Beekatelier I: Kunnen we door het verleden in beeld te brengen de knelpunten van nu verklaren?

Het natuurlijke landschap en watersysteem zijn aanzienlijk veranderd, waardoor er steeds minder ruimte voor het water overblijft. Daarbij groeit de druk op het watersysteem door grote verschillen in waterafvoer die worden veroorzaakt door klimaatverandering. Langere periodes van droogte aan de ene kant en piekbuien aan de andere kant. Zo ontstaat er wateroverlast waardoor vakantieparken, landbouw en woonwijken overlast ervaren. Bij droogte ontstaat schade aan natuur en landbouwgewassen en kunnen drinkwatertekorten ontstaan. Vervuiling door bijvoorbeeld zwerfafval en gewasbeschermingsmiddelen verslechtert de waterkwaliteit. Door de versnippering van de natuur kunnen soorten zich niet meer veilig verplaatsen en worden de leefgebieden te klein. Toerisme zorgt voor werkgelegenheid, voorzieningen en recreatiemogelijkheden, maar vakantieparken nemen steeds meer ruimte in en recreatie zorgt voor druk op kwetsbare natuur door drukte, verstoring en vervuiling.

Kortom, het landschap is uit balans. Water en natuur hebben steeds minder ruimte en de mens neemt steeds meer ruimte in. Toenemende periodes van droogte en piekbuien dragen bij aan extra druk op het watersysteem. Ook de mens ervaart steeds vaker wateroverlast en hittestress.

Opgavenkaart

Opgavenkaart Ruimte voor de Beek

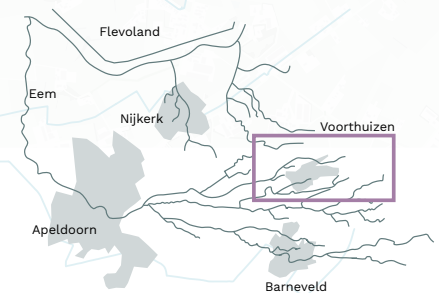
Legenda

- Water**
- Knelpunten waterafvoer
  - Wateroverlast
  - Slechte waterkwaliteit
  - Gedempte beekloop
  - Kwaliteit en kwantiteit van de (drink)watervoorraad onder de Veluwe staat onder druk
  - Te snelle waterafvoer op flanken van Veluwe

- Natuur en landschap**
- Versnippering van natuurnetwerken
  - Ontbreken van verbindingzone
  - Toegankelijkheid van de beek verdwijnt
  - Droogte overlast
  - Verstening (bestrating, bebouwing) beperkt infiltratie van regenwater en versterkt hittestres.

- Wonen, werken en recreëren**
- Uitbreidingslocaties woningbouw Voorhuizen
  - Vakantiepark
  - Druk op het landschap door groei vakantieparken
  - Recreatiedruk op natuur
  - Landbouwtransitie: extensiveren, natuurinclusiviteit, verminderen emissies, of functieverandering.

Context in watersysteem

2. Willen

Een richtinggevend
toekomstperspectief.

Richtinggevende principes

De opgavenkaart laat de urgentie van de zoektocht naar een nieuwe balans zien, waarin water, natuur en mens in harmonie samen verder kunnen stromen. In het tweede beekatelier keken we naar de gewenste toekomst van het gebied vanuit de verschillende perspectieven. Hoe zou het gebied eruitzien als water het voor het zeggen had? Of de natuur? Of de mens? De inzichten uit deze sessie leidden tot zeven richtinggevende principes die de basis voor een toekomstbestendige ontwikkeling van het gebied.

Samen verder stromen

Beekatelier II: Welke richtinggevende principes volgen uit de thema's water, natuur en mens?

Water

1. Klimaatbestendig watersysteem

Door klimaatverandering zullen lange perioden van droogte vaker voorkomen, maar ook hevige piekbuien. Het is daarom belangrijk dat het gebied kan omgaan met zowel tijdelijk te veel als te weinig water. Door regenwater te vertragen, bergen en infiltreren wordt de piekafvoer verlaagd en wordt het grondwater aangevuld. Dit zorgt voor minder wateroverlast in natte periodes, en meer grondwatervoorraad in droge periodes. Vertragen kan bijvoorbeeld door het plaatsen van stuwen. Door ruimte te creëren om water tijdelijk te bergen, voorkom je overlast op andere plekken. Dit kan door de beek en sloten meer ruimte te geven. Door tijdelijke opvang, bijvoorbeeld wadi's, en verharding te verwijderen, kan regenwater makkelijker infiltreren in de bodem daar waar het valt.

2. Schoon water

De mens en natuur hebben schoon water nodig om van te leven. Dat begint bij voorkomen van vervuiling door mensen, bedrijven en landbouw. Het vergroten van bewustwording van ondernemers, agrariërs en bezoekers is hierbij belangrijk. Daarnaast kan de juiste inrichting van het landschap zorgen voor natuurlijke zuivering van het water, denk aan oeverbeplanting.

Natuur

3. Beek als robuuste groen-blaauwe verbindingen in het landschap

Wanneer de beek meer ruimte krijgt en begeleid wordt door divers groen, wordt het een belangrijke levensader voor diverse planten en dieren. Daarnaast wordt hij weer herkenbaar in het landschap als groen-blaauwe lijn, verbonden met de identiteit van Voorthuizen.

4. Fijnmazige verbindingen en stapstenen

Naast robuustere verbindingen zoals de beek zijn er ook kleinschalige verbindingen en stapstenen nodig voor vergroten van biodiversiteit en versterken van de natuur. Denk aan houtwallen, hagen, poelen, laanbeplanting. Naast dat dit goed is voor de natuur, draagt het bij een aantrekkelijke woon- en recreatieomgeving.

5. Natuurinclusiviteit als voorwaarde voor ontwikkeling

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt ook geïnvesteerd in de kwaliteit van water en natuur. Denk aan natuur-inclusieve woningbouw, recreatie en landbouw. Zo kunnen nieuwe ontwikkelingen de hierboven genoemde principes verder versterken en bijdragen aan de verbetering van het watersysteem en de kwaliteit en verbondenheid van natuur.

Mens

6. Rust en reuring in balans

Het is belangrijk voor de mens dat er ruimte is in het groen voor ontmoeting, om te spelen, sporten of juist tot rust te komen. Aan de andere kant heeft de natuur soms juist rust en ruimte nodig. Daarom zijn er ook plekken waar de mens niet, of alleen onder voorwaarden, welkom is. Zo kan de natuur ongestoord haar gang gaan. Kortom, rust en reuring moeten in balans zijn.

7. Lokale verhalen en landschap beleefbaar

Voorthuizen en haar omgeving kent een interessante historie met boeiende verhalen. Door deze verhalen te vertellen wordt het landschap en de geschiedenis beleefbaar. Het draagt bij aan een gevoel van verbondenheid en trots bij de inwoners en is interessant voor bezoekers van dit gebied.

‘Een beleefbaar landschap draagt bij aan een gevoel van verbondenheid en trots’

Beekatelier II: Hoe komen we van drie thema's met richtinggevende principes, tot een integraal perspectief?

Toekomstperspectief 'Ruimte voor de Beek'

De richtinggevende principes zijn uitgewerkt in het toekomstperspectief op de volgende pagina. De mens werkt aan het herstellen van de balans met water en natuur. De beek is een herkenbaar en verbindend element geworden dat door het landschap stroomt. Een landschap dat aantrekkelijk en toekomstbestendig is met voldoende ruimte voor water, natuur en mens.

De Ganzenbeek is dé herkenbare groene verbinder in Voorthuizen. Inwoners en bezoekers voelen zich verbonden met de beek en verkennen het landschap via het bekenrondje. Inwoners gebruiken het rondje om hun hoofd leeg te maken na een lange dag werken. Om al wandelend bij te praten met een vriendin, er te spelen, of de hond uit te laten. Vakantiegangers lopen via de route vanaf hun park langs de beek naar het centrum en leren meer over het verhaal van Voorthuizen.

De beek is kristalhelder en heeft de ruimte, met natuurvriendelijke oevers en begeleid door beplanting. In het centrum van Voorthuizen is de beek weer beleefbaar en voert afgekoppeld regenwater af. Ook de vakantieparken bieden het water de ruimte om te infiltreren en het water wordt vertraagd afgevoerd naar de Ganzenbeek. Zo blijft er zelfs in droge perioden genoeg grondwater over voor mens en natuur.

Vakantieparken in het beekgebied zijn onlosmakelijk verbonden met het verhaal van de beek. Hun liefde voor de beek en het omliggende landschap geven ze mee aan hun bezoekers. De beek en andere natuurlijke verbindingen krijgen de ruimte op het park. Kinderen spelen rondom de beek op de parken of in hun groene woonwijk. Spelenderwijs leren ze over de natuur en ontstaat de liefde voor het landschap.

Wandelend door Voorthuizen leidt de schaduwrijke groene slinger je door het centrum naar het bekenrondje. Niet alleen voor de mens,

ook voor vogels en insecten is dit een veelgebruikte verbinding. Dieren verplaatsen zich makkelijk tussen leefgebieden door het buitengebied en de vakantieparken door de groene aders die speciaal voor hen zijn ingericht. Dankzij de populariteit van het bekenrondje, wordt de natuur wat verder van het dorp minder gestoord waardoor de natuur hier floreert.

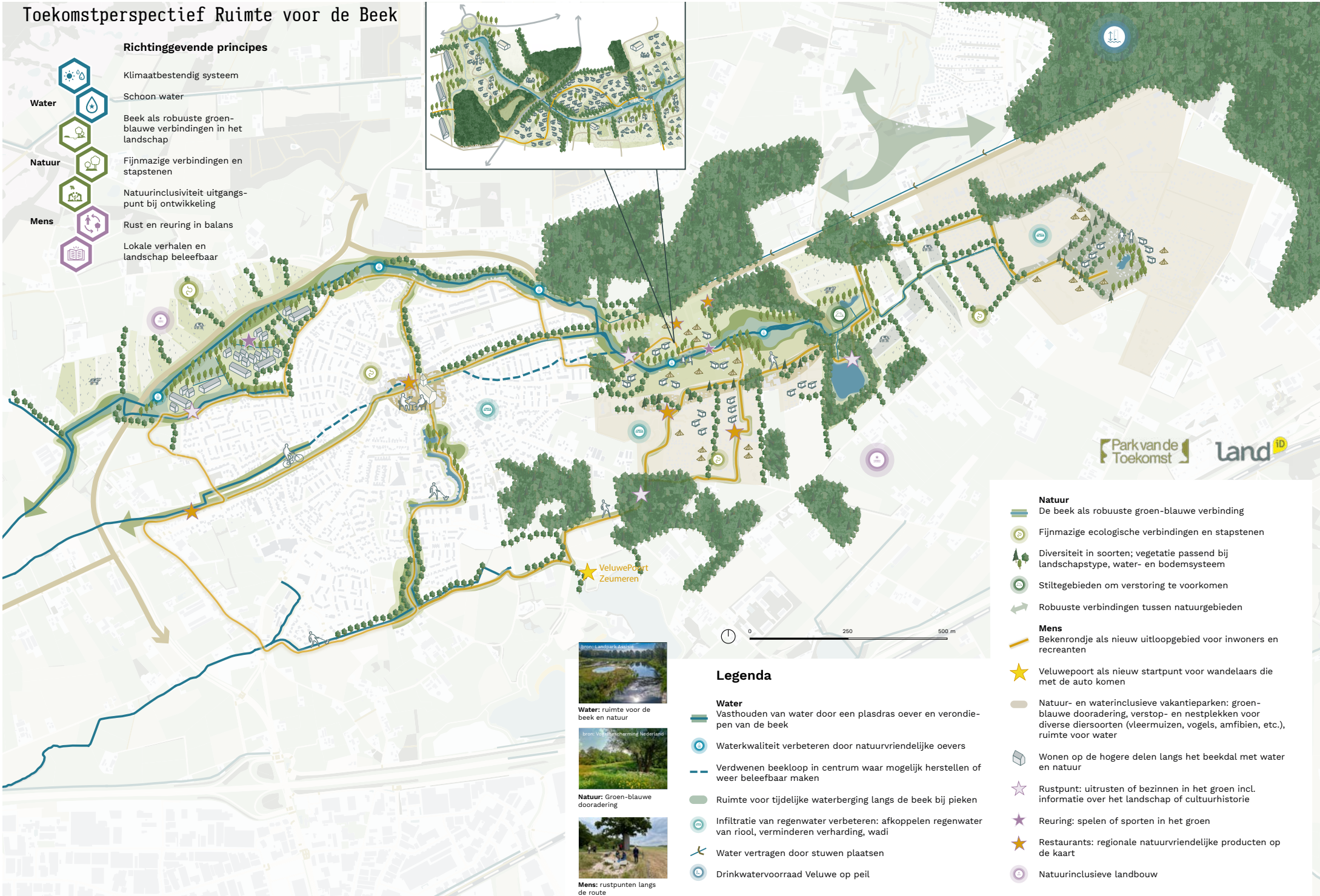
In het centrum van Voorthuizen en op een aantal parken is volop reuring. Bezoekers die genieten van een drankje op een terras in de zon. Er zijn volop mogelijkheden voor kinderen om te zwemmen en spelen op de parken. Op andere plekken is het juist rustiger, daar is ruimte voor de natuur en wordt verstoring beperkt. Die afwisseling maakt Voorthuizen een aantrekkelijke plek zowel voor rustzoekers als bezoekers die meer reuring zoeken.

Een bezoek aan Voorthuizen is niet meer compleet zonder een bezoek aan de Ganzenbeek. Inwoners en recreatieondernemers delen verhalen over het ontstaan van Voorthuizen. Trots kijken ze terug op dat moment jaren geleden, toen een betrokken groep ondernemers, experts en inwoners het initiatief nam om de beek weer die rol te geven die ze verdient. Als groene verbinder van water, mens en natuur. Dat hebben we toch maar samen voor elkaar gekregen. Ook dat is typisch Voorthuizen.

Toekomstperspectief Ruimte voor de Beek

Richtinggevendende principes

- Water**
  - Klimaatbestendig systeem
  - Schoon water
- Natuur**
  - Beek als robuuste groen-blauwe verbindingen in het landschap
  - Fijnmazige verbindingen en stapstenen
  - Natuurinclusiviteit uitgangspunt bij ontwikkeling
- Mens**
  - Rust en reuring in balans
  - Lokale verhalen en landschap beleefbaar

Water: ruimte voor de beek en natuur

Natuur: Groen-blauwe dooradering

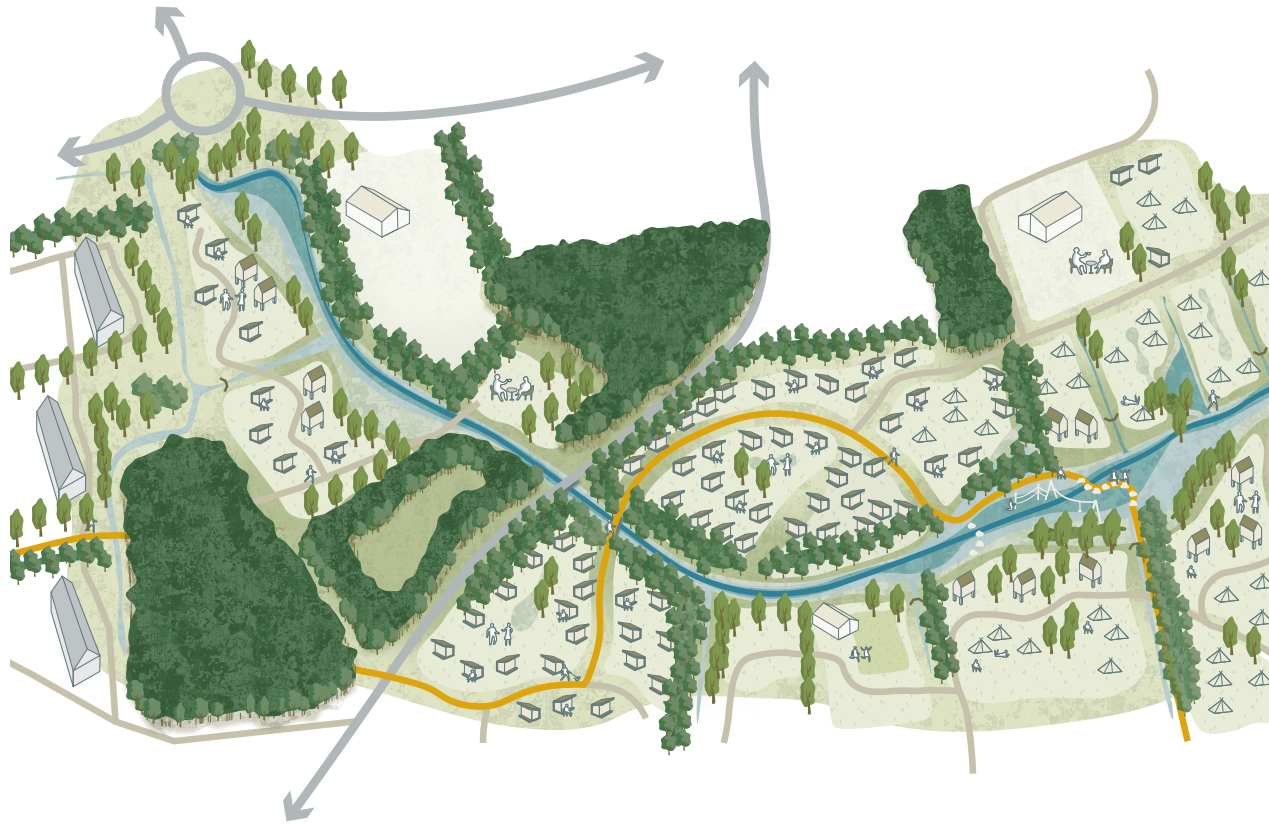

Mens: rustpunten langs de route

Legenda

- Water**
  - Vasthouden van water door een plasdras oever en verondiepen van de beek
  - Waterkwaliteit verbeteren door natuurvriendelijke oevers
  - Verdwenen beekloop in centrum waar mogelijk herstellen of weer beleefbaar maken
  - Ruimte voor tijdelijke waterberging langs de beek bij pieken
  - Infiltratie van regenwater verbeteren: afkoppelen regenwater van riool, verminderen verharding, wadi
  - Water vertragen door stuwen plaatsen
  - Drinkwatervoorraad Veluwe op peil

- Natuur**
  - De beek als robuuste groen-blauwe verbinding
  - Fijnmazige ecologische verbindingen en stapstenen
  - Diversiteit in soorten; vegetatie passend bij landschapstype, water- en bodemsysteem
  - Stiltegebieden om verstoring te voorkomen
  - Robuuste verbindingen tussen natuurgebieden
- Mens**
  - Bekenronde als nieuw uitlooptgebied voor inwoners en recreanten
  - Veluwepoort als nieuw startpunt voor wandelaars die met de auto komen
  - Natuur- en waterinclusieve vakantieparken: groen-blauwe dooradering, verstop- en nestplekken voor diverse diersoorten (vleermuizen, vogels, amfibien, etc.), ruimte voor water
  - Wonen op de hogere delen langs het beekdal met water en natuur
  - Rustpunt: uitrusten of bezinnen in het groen incl. informatie over het landschap of cultuurhistorie
  - Reuring: spelen of sporten in het groen
  - Restaurants: regionale natuurvriendelijke producten op de kaart
  - Natuurinclusieve landbouw

Indicatieve detail- schets en doorsnede

In de detailschets en doorsnede op de volgende pagina is het toekomstperspectief indicatief uitgewerkt. Dit geeft een beeld van hoe het beekgebied tussen de parken vorm kan krijgen.

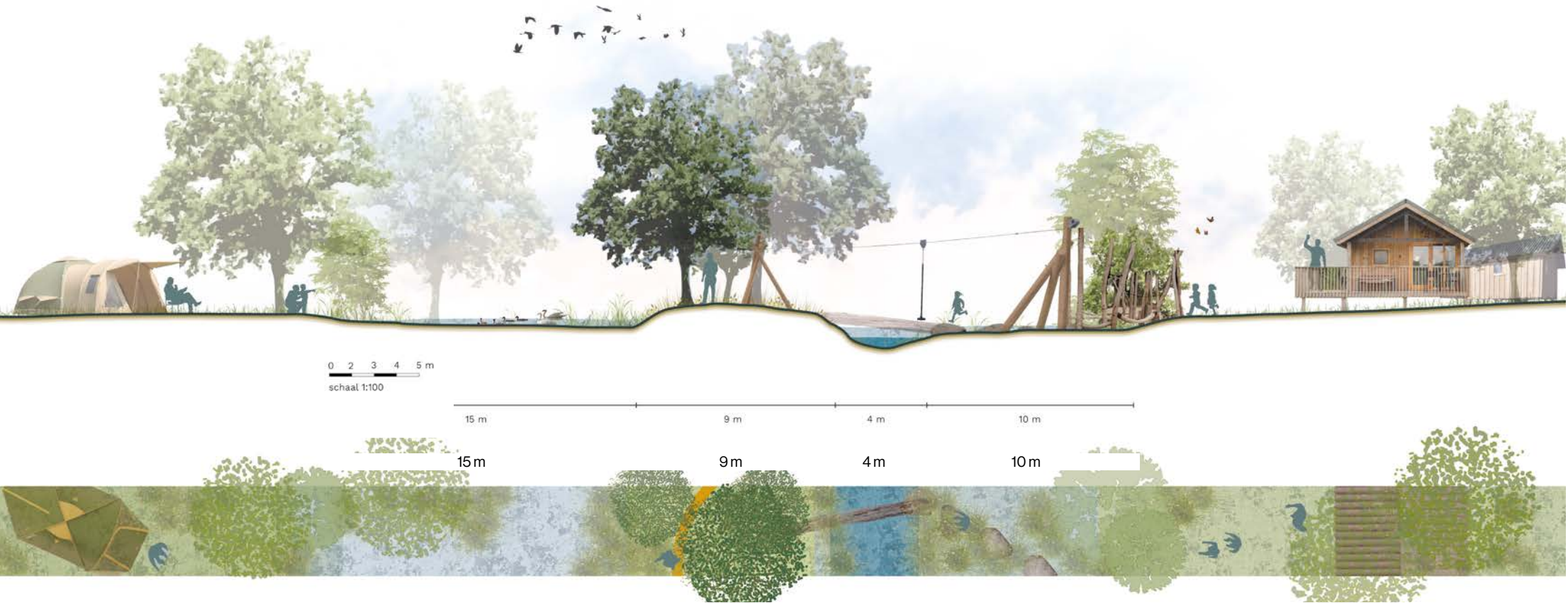
Het in het verleden opgehoogde dal is hersteld, waardoor de beek meer ruimte krijgt. Een smalle hoofdloop met een breder dal zorgt ervoor dat de beek bij nattere periodes niet direct voor overlast zorgt. In dit gebied kan die bredere ruimte multifunctioneel worden gebruikt. Er ontstaat ruimte voor water, wandelen, natuur en spelen in en langs de beek. De verbinding tussen de parken en de beek wordt versterkt door hekwerken te verwijderen.

Enkele klimaatadaptieve huisjes of kampeerplekken vlakbij de beek zorgen ervoor dat deze ook bij hogere waterstanden te gebruiken zijn. De kampeersers staan niet meer met hun rug naar de beek, maar de beek en haar natuurlijke omgeving zijn juist onderdeel van de kampeerervaring.

Wadi's vangen water op en bieden kansen voor ontwikkeling van natuur op het park. Samen met houtwallen, hagen en bomen vormen ze tegelijk de fijnmazige groen-blauwe verbindingen die verschillende soorten als stapstenen kunnen gebruiken.

Het bekenrondje loopt soms langs of over de beek en ligt soms wat verder van de beek af. Dit maakt het rondje afwisselend en zorgt ervoor dat er ook plekken langs de beek blijven waar de natuur niet verstoord wordt. Vanaf de vakantieparken kunnen bezoekers met het bekenrondje de omgeving verkennen. Inwoners kunnen via de parken het beekdal verkennen en gebruik maken van bijvoorbeeld de restaurants op de parken.

De mens is welkom in dit deel van het stroomgebied van de beek, maar in balans en met respect voor het water en natuur. Door ruimte terug te geven aan de beek en tegelijkertijd te werken aan de kwaliteit van het gebied, ontstaat verbetering vanuit zowel het perspectief van water en natuur als de mens.

3. Handelen

Samen aan de slag
met de beekagenda.

De beekagenda is opgesteld met de betrokken initiatiefnemers in dit proces. Het is geen compleet overzicht, eerder een eerste aanzet van acties en projecten die bijdragen aan de realisatie van het toekomstperspectief. De beekagenda kan gezien worden als een uitnodiging om samen aan de slag te gaan en deze agenda verder aan te vullen.

Op de volgende pagina's staat de tabel met acties. Iedere actie draagt bij aan één of meerdere richtinggevende principes. Ook is er een indicatie van de doorlooptijd weergegeven. Zo wordt zichtbaar welke acties relatief snel gerealiseerd kunnen worden, zogenoemde quick-wins. Dit zijn projecten die weinig afstemming en investering in tijd en geld vragen. Daarnaast zijn er acties die gerealiseerd kunnen worden op middellange termijn en acties op lange termijn. Dit zijn acties die meer voorbereiding, afstemming en investeringen vragen in tijd, kennis en geld. De partners of partijen die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de actie staan in de laatste kolom. Dit is een eerste indicatie en geen compleet overzicht. De acties die de deelnemers in het laatste atelier als belangrijk hebben aangemerkt zijn te herkennen aan de groene sterretjes.

bekijk hier de meest
actuele beekagenda

Beekagenda

BeekatelierIII: Hoe komen we van een toekomstperspectief tot concrete acties voor de beekagenda?

Actie	Richtinggevende principes	Doorlooptijd	Potentiele betrokken partijen*
Uitwerken van detailschets als samenwerking tussen parken. O.a. afstemming tussen parken over verblijven en (klimaatadaptieve) accommodaties	★ 		Parkeigenaren, Park van de Toekomst
Wadi's om water vast te houden en kans voor natte natuur en groen-blauwe dooradering			Parkeigenaren, Gemeente, Park van de Toekomst
Verbinding tussen vakantiepark en beek versterken: Hekwerk verwijderen en aanpassen beplanting	★ 		Parkeigenaren, Gemeente
Herstel Kieftveen als meer natuurlijke plas en als stapsteen voor soorten			Parkeigenaren, Gemeente
Beplantingsplan maken. Inclusief biodiversiteit versterken en aanplant jonge bomen t.b.v. CO ₂ opname en fijne leefomgeving			Bekenstichting, Waterschap, Gemeente, Park van de Toekomst
Creëren van paddenpoelen als waterberging			Gemeente, Parkeigenaren, Park van de Toekomst
Aanleg voedselbos voor sociale cohesie en inclusieve landbouw			Gemeente, Parkeigenaren, Park van de Toekomst
Aanpassen beekloop: verondiepen, meer ruimte voor wisselend pijl, natuurvriendelijke oevers, knelpunten oplossen	★ 		Waterschap, Parkeigenaren, Gemeente
Realiseren en/of verbeteren groene dooradering parken			Parkeigenaren, Park van de Toekomst
Natuur- en waterspelen langs de beek bij parken	★ 		Parkeigenaren, Waterschap
Wandelpad bekenrondje over parken, buitengebied en natuurgebieden, inclusief natuurinclusief beheer	★ 		Routebureau, Parkeigenaren, Park van de Toekomst, Gemeente
Bewustzijn over (grond)water door plaatsen van educatieve grondwaterpeilbuizen langs bekenrondje of op de parken			Gemeente, Parkeigenaren, Waterschap, Park van de Toekomst
Rommelhoopjes of broeihopen voor insecten en andere doelsoorten			Parkeigenaren
Verhalen zichtbaar maken van de historie en het landschap			Parkeigenaren, Routebureau, gemeente
Informatieborden langs bekenrondje t.b.v. herkenbaarheid beek	★ 		Routebureau, Gemeente

* Dit is een eerste suggestie en is niet in alle gevallen afgestemd met de organisaties die genoemd zijn.

Actie	Richtinggevende principes	Doorlooptijd	Potentiele betrokken partijen*
Nestkasten plaatsen voor doelsoorten	 		Parkeigenaren
Afkoppelen hemelwater ★			Parkeigenaren, Gemeente
Onderhouden van duikers			Waterschap, Parkeigenaren
Ecologisch maaibeeld natuur, paden en watergangen	 		Gemeente, Parkeigenaren
Beperken toegang voor bepaalde natuurgebieden tbv rust door ontlasten recreatiedruk. (Duidelijke gedragsregels voor bezoekers stiltegebieden zodat verstoring van de natuur beperkt wordt. Indien nodig handhaving intensiveren.)	 		Gemeente, GLK
Recreatieve routes voor fietsers verbeteren	 		Gemeente, Routebureau
(Gezamenlijk) natuureducatieprogramma rondom de beek voor parkgasten	 		Parkeigenaren, Park van de Toekomst
(Tijdelijke) stuwen in sloten als test voor langer vasthouden water			Parkeigenaren, Waterschap
Ruimte voor de beek in het centrum van Voorthuizen ★	 		Gemeente, Waterschap, Bekenstichting
Watervervuiling aanpakken bij de bron; verminderen pesticidegebruik in de landbouw, verminderen zwerfafval natuurgebieden			Gemeente, Waterschap, Provincie
Inrichting Poort naar de Veluwe (Zeumeren)			Leisurelands, Gemeente, Provincie
Vertragen waterafvoer naar de beek in omliggend gebied			Waterschap, Gemeente

* Dit is een eerste suggestie en is niet in alle gevallen afgestemd met de organisaties die genoemd zijn.

Tot slot

Dit document vormt de afronding van een bijzonder proces. Een gezamenlijk initiatief van organisaties, en vooral mensen, met een grote betrokkenheid bij dit gebied en de gedeelde wens om het nog mooier en toekomstbestendiger te maken. Ondernemers, inwoners, overheden en experts hebben hun ideeën en wensen ingebracht. Zij hebben zo elkaars blik verruimd en elkaar enthousiast gemaakt over de kansen voor de toekomst van dit gebied.

Dit document markeert het begin van de volgende stap, waarin dit enthousiasme zich verder verspreidt, de agenda wordt aangevuld en de eerste acties worden gerealiseerd. Wellicht inspireert het ook mensen, organisaties of ondernemers in andere gebieden om zelf initiatief te nemen om te komen tot een toekomstperspectief voor hun leefomgeving. Zodat water, natuur en mens weer in balans zijn met elkaar en in harmonie samen verder stromen.

Dank aan alle betrokkenen bij Ruimte voor de Ganzenbeek.

Vakantieparken (Beloofde Land, De Boshoeke, Florinata, Ackersaete, Gerrit Jans Hoeve, De IJsvogel), Sprengen- en bekenstichting, Waterschap Vallei en Veluwe, gemeente Barneveld, Routebureau Veluwe, Vitaliteit in de Vallei, De Nieuwe Veluwe, Geldersch Landschap en Kasteelen, Van Hall Larenstein, provincie Gelderland, Historische vereniging Voorthuizen, Rijksdienst Cultureel Erfgoed en Stichting Landschapontwikkeling Gelderland.

Speciale dank aan Land-iD voor de begeleiding en de inhoudelijke oplevering van deze publicatie.

‘Dit document is de start voor de volgende fase.’

Een deel van de betrokken initiatiefnemers met het toekomstperspectief

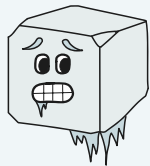
Bijlage

Tijdlijn vanuit het perspectief
van water, natuur en mens.

Pleistocene

Het ijs van de gletsjer vanuit het noorden vormt stuwallen. In een latere ijstijd komt het ijs minder ver, waardoor er smeltwaterdalen ontstaan. In deze koude periode zet de wind dekzand af in het toendra-achtige landschap waardoor uitblaaskommen, glooiingen en dekzandruggen ontstaan in het landschap.

met veel kracht vorm ik de heuvelruggen van het landschap

Het ijs vormt traag maar krachtig het landschap en stuwt alles op wat op haar weg ligt. Zo ontstaat het kenmerkende landschap van de Gelderse Vallei, met de Utrechtse Heuvelrug aan de westkant en de Veluwe aan de oostkant.

Door een combinatie van een zeer koud klimaat en stevige winden is het lastig voor planten en bomen om groot te groeien. Het landschap is relatief kaal, soorten als de mammoet, steppewisent en sabeltandtijger trekken door het gebied.

Holoceen

Het klimaat warmt op en het smeltwater vormt beekdalen in het landschap. Het zijn goede omstandigheden voor planten en bomen om te groeien. Er groeien bossen. In de natte laagtes en uitblaaskommen ontstaan veenmoerassen. Zo ontstaat een biodivers ecosysteme. De mens vindt zijn eerste vaste plek op de hoge droge delen.

Het water kan vrij stromen van hoog naar laag door de dalen die zijn gevormd in de ijstijd. Op de hogere zandgronden kan het water goed in de bodem zakken en zo ontstaat een grote zoetwatervoorraad onder de Veluwe. Een deel hiervan komt als kwel naar boven op de flanken.

ik zoek de lage plekje op waar ik mij fijn voel

Door zoveel schoon water is er veel leven!

Planten en bomen floreren bij de warmere omstandigheden en het water. Er ontstaat een dicht bos op de Veluwe van berk, beuk en eik. In de lagere nattere delen vinden bomen een plek die houden van natte voeten, zoals de wilg en els. Het veen groeit in de uitblaaskommen en andere laagtes. Ieder gebied kent zijn eigen planten en diersoorten.

Naast de beek en het bos kunnen wij overleven

De mens is onderdeel van het diverse ecosysteme en jaagt en verzamelt zijn eten bij elkaar. Ze verplaatsen zich in gebieden die hen kunnen voorzien van voldoende voedsel en schoon drinkwater. Halverwege het Holoceen kwam ook de eerste landbouw opgang.

1000 – 1600

Het dorp Voorthuizen ontstaat bij een doorwaadbare plek bij de beek: een voorde. Het dorp bestaat uit een aantal verspreide boerderijen op de zandruggen. Er wordt op kleine schaal vee gehouden, de mest wordt gebruikt om de grond vruchtbaar te maken. Zo worden er engen (essen) gevormd.

hebben jullie het hier net zo fijn als ik?

Water heeft voldoende ruimte. De Ganzenbeek en andere kleine stroompjes en beken voeren schoon kwel- en regenwater af vanaf de Veluwe naar de lagere Vallei.

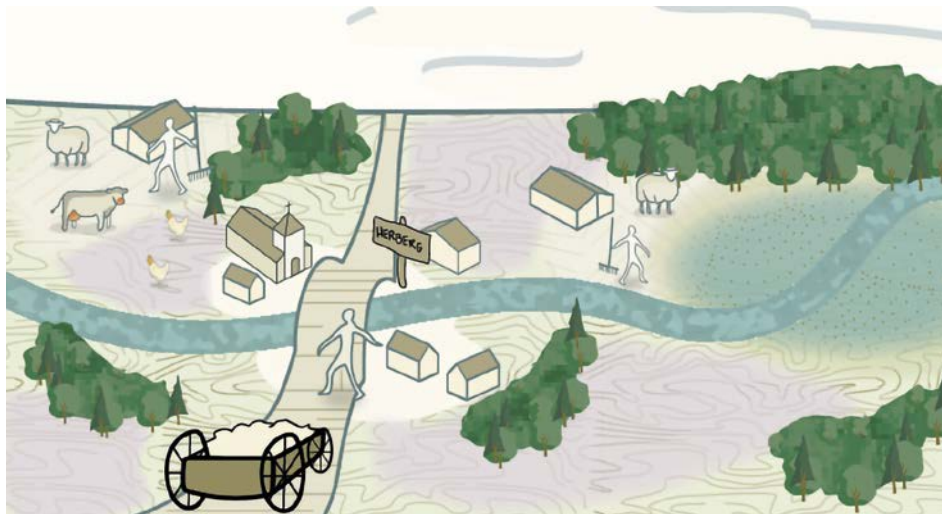
ik ben blij dat jullie een plekje naast mij gevonden hebben.

De omgeving bestaat uit bossen en heide op de hogere gronden, en de natte heide en broekbossen in de lagere delen. Overgangen tussen nat en droog bieden gevarieerde leefgebieden voor diverse soorten. De natuur is nog grootschalig en aaneengesloten, met al enkele open plekken door de ontginningen rond de nederzettingen.

Ik gebruik vruchtbare grond om voedsel op te verbouwen.

Voorthuizen ontstaat als een klein dorpje van een aantal boerderijen en uiteindelijk ook een kerk wat het gemeenschapsgevoel versterkt. Er wordt vee gehouden op kleine schaal voor bijvoorbeeld melk en wol. De mest om de gronden vruchtbaar gemaakt voor de akkerbouw. Zo ontstaan de engen. Productie is voor eigen gebruik of om te ruilen. De dorpjes worden verbonden met zandwegen over de hogere ruggen in het gebied.

1600 – 1850

Voorthuizen wordt een knooppunt van routes dankzij belangrijke routes en tolwegen die langs Voorthuizen lopen. Hierdoor ontvangt Voorthuizen steeds meer gasten en passanten in de eerste herbergen. De naam 'Ganzenbeek' ontstaat, omdat handelaren hun ganzen in de beek laten slapen. Veen wordt afgegraven voor turf, waardoor plassen ontstaan in het gebied.

Het is leuk om te zien dat jullie naast mij wonen. Let je op dat ik genoeg ruimte houd?

De mens breidt het natuurlijk watersysteem uit met sloten die worden aangesloten op de Ganzenbeek om de heidegrond geschikt te maken voor landbouw. Door turfwinning ontstaan er plassen in het gebied als het Kieftveen en Grijsze Veen.

Ik hoop niet dat de schapen alles kaal grazen

Langzaam neemt de mens wat meer ruimte in, het veen verdwijnt grotendeels. Maar nog steeds is er een diversiteit aan natuur met uitgestrekte bossen, heidevelden en natte laagtes. Houtwallen en kavelbeplanting vormen groene verbindingen voor soorten om zich te verplaatsen tussen natuurgebieden en door agrarisch gebied.

Ik kom van ver, dit is een mooie plek om te rusten

Ik hoorde dat er op de heide een reus rondloopt die reizigers pakt...

De hessenweg met haar tolhuisjes vormt een kaarsrechte lijn in het landschap en is een belangrijke handelsroute. Voorthuizen wordt een soort pleisterplaats met herbergen en tapperijen en ook voor beroepen als een smid was het goed zakendoen. De landbouw wordt beter georganiseerd, met akkerbouw op de hogere delen, vee op heide en hooilanden langs de beken. Productie wordt vaker verhandeld en is niet alleen meer voor eigen gebruik.

1850 – 1950

Het aanplanten van productiebos moet verdere verstuiving van zand voorkomen en levert hout. Het dorp Voorthuizen groeit, de beek wordt in het centrum gedempt en omgeleid. Door de aanleg van het spoor neemt de bereikbaarheid en het toerisme toe. Bezoekers komen voor het landschap en de natuur.

De Ganzenbeek in Voorthuizen wordt gedempt en omgeleid, inwoners ervaren overlast met name door stank. Het Grijsze veen is een aantrekkelijke zwemplas voor inwoners en bezoekers. Het watersysteem wordt steeds meer gereguleerd om zo veel mogelijk gronden geschikt te maken voor landbouw of ander gebruik.

De mens neemt steeds meer ruimte in. Bomen worden gekapt en vee overbegaast de heide. Er wordt dennenbos geplant voor houtproductie en om verdere verstuiving van zand tegen te gaan. Dit voegt weinig toe qua biodiversiteit. Ook de houtwallen en hagen die groene verbindingen vormen, verdwijnen langzaam en maken plaats voor prikkeldraad.

De komst van spoorlijnen en station Voorthuizen maakt het gebied goed bereikbaar voor bezoekers. Er komen meer pensions, hotels en kampeerterreinen. De eerste VVV opent in 1907 en promoot bos, heide en 'gezonde lucht'. Tegelijkertijd wordt heide groot-schaliger ontgonnen voor de landbouw. De veehouderij professionaliseert en dankzij kunstmest groeit de opbrengst van de landbouw. Prikkeldraad vervangt kavelbeplanting waardoor efficiënter gewerkt kan worden.

1950 – 2000

Na WOII groeit zowel het dorp Voorthuizen als het toerisme verder door. Het station is gesloten, maar de snelweg komt ervoor in de plaats. Door zandwinning ontstaat de Zeumerse plas. De landbouwproductie groeit door innovatie en schaalvergroting. Er is minder ruimte voor natuur.

Door zandwinning ontstaat recreatieplas Zeumeren. Door de groei aan bebouwing en infrastructuur kan op steeds minder plekken het water goed infiltreren in de bodem. Toename van gewasbeschermingsmiddelen en industrie zorgt voor vervuiling van water en bodem.

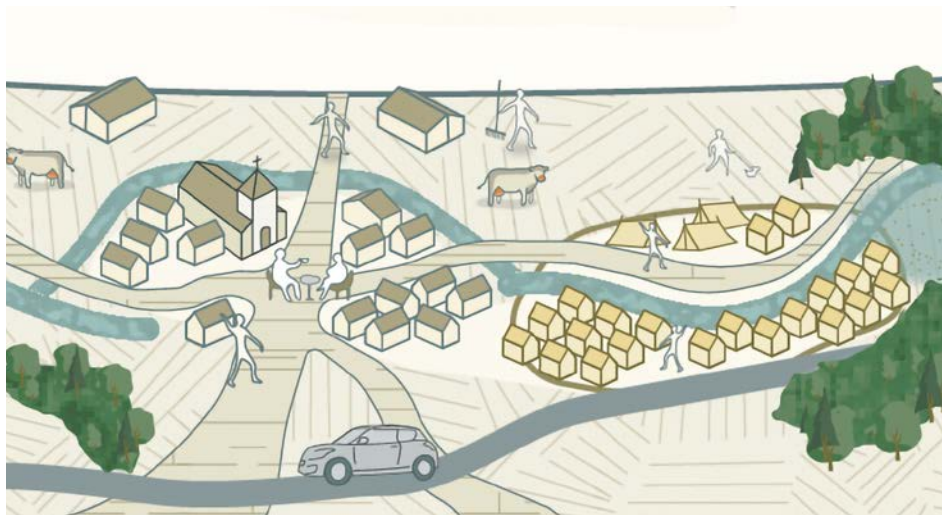

De druk op de natuur groeit. De heide rondom Voorthuizen verdwijnt vrijwel volledig om plaats te maken voor landbouw. Terwijl bossen op de stuwwal worden uitgebreid en dichter worden. Door ruilverkaveling verdwijnen ook veel kleinschalige groene verbindingen. Vervuiling en verstoring zorgen voor steeds meer druk op de natuur en soorten verdwijnen

Toerisme en landbouw zijn de belangrijkste sectoren in het gebied. Campings groeien en er ontstaan ook meer huisjesparken. Na de oorlog wordt ingezet op grootschalige landbouw: nooit meer honger! Schaalvergroting en innovatie maakt de regio toonaangevend op het gebied van voedselproductie wereldwijd. De auto is het vervoersmiddel, maar zorgt ook steeds meer voor drukte, onveiligheid en vervuiling.

2000 – 2025

Zowel het dorp als het toerisme groeit verder door. De meeste campings zijn grotendeels veranderd in huisjesparken met veel voorzieningen op eigen terrein. Klimaatverandering wordt langzaam voelbaar. Het landschap en de natuur komen steeds meer onder druk te staan en inwoners, ondernemers en agrariërs zoeken naar ruimte en een nieuwe balans.

Er is of te veel of te weinig water. Droogte neemt toe door klimaatverandering wat invloed heeft op de landbouw en de natuur. Er zijn zorgen over de toekomst van de drinkwatervoorraad onder de Veluwe. Aan de andere kant zorgen steeds heviger piekbuien en nattere winters voor wateroverlast.

Aan de ene kant waardeert de mens de natuur steeds meer, wat leidt tot meer initiatieven voor bescherming en ontwikkeling van natuur. Aan de andere kant leidt de liefde voor natuur ook tot meer verstoring of overlast door recreatie. Daarnaast heeft de natuur te leiden onder vervuiling, klimaatverandering en versnippering.

De mensen voelen zich beperkt in ruimte en de mentale en fysieke gezondheid staat onder druk. De mens zoekt naar ruimte om te wonen, te ondernemen, te boeren en te recreëren. Verdienmodellen staan onder druk zowel in de recreatie als in de landbouw. Iedereen strijd voor zijn eigen belang, maar wat is het collectieve belang? Hoe leggen we deze ruimtelijke puzzel?

